భగ్న హృదయులు

డాక్టరు పిశిపాటి వెంకటరమణయ్య

"మనమిప్పుడు చేయదగినది రెండోదేదీ లేదు. వీరిని వెంటనే సముద్రపుగాలి తగిలేచోటవుంచి ఏ ఔషధమిచ్చినా సరిపోతుందికాని, ఇక్కడుంచి మనము అమృతమిచ్చినా లాభంలేదు. గాలిమార్పడం చాలా అవసరం. వీలుంటేచూడండి" అన్నాడు డాక్టరు. శక్తిసామర్థ్యాలొక లెక్కలోగొనని వెలమ వీరుడు పాపిరాజు మెలికలెత్తిన మీసాల నొకింత మెలపుమా మెడ కొంచమోరగా త్రిప్పి క్రిందికి చూస్తూ ఆలోచించి, ఒకనిమిషమైనతరువాత, ఒక్కవిసురున తల పైకెత్తి డాక్టరుగారివంక చూచి "మంచిది అలాగైతే రేపే బయలుదేరమంటారా" అని కుర్చీలోనుండి గబిక్కునలేచి, అప్పటినుండే సన్నాహం చేసేటట్టు తయారైనాడు. డాక్టరుగారుకూడ, "ఆహా! రేపనేమాటేమిటి? వీలుగావుంటే యీవేళే బయలుదేరినా మంచిదే." అని ప్రయాణంలో చేయవలసిన యేర్పాట్లన్నీ చెప్పి, తన ఫీజు తీసికొని చక్కావెళ్లాడు.

పద్మకు భర్తయొక్క ప్రగల్భాలీవర కెంతో అనుభవంలోవున్నా ఈవిషయంగూడ యింత చులాగ్గా తీసికోడానికి ఆశ్చర్యపడింది. పుట్టింటికి పంపుతాడేమో అనుకోడానికి అది సముద్రపుగాలి తగిలేచోటుగాదు. పైగా యిప్పుడక్కడాసరకూడా యేమీలేదు. ఉన్న రోజుల్లోకూడా యెప్పుడూ యేవోకొట్లాటలు అల్లర్లతోనే యింతకాలం గడిచింది. అలాంటప్పు డక్కడికి పోవడం తటస్థించదు. అనుకొని ఆలోచిస్తూవుండగానే పాపిరాజుగారువచ్చి "పద్మా, నీబట్టలేవైతేవున్నాయో అన్నీ సర్దుకోనుంచు. రేపురాత్రి" మెయిలుకు మద్రాసు పోదామన్నాడు. మద్రాసుకనగానే మరీ ఆశ్చర్యపడింది. పద్మకు భర్తంటే భయభక్తులసంగతెలావున్నా ప్రతిమాత్రం మాట్లాడేదికాదు. సరసుడుకాడని ఆమెకు తెలుసు. మాట్లాడకుండా అదేప్రయత్నంలో అన్నీ సర్దుకొంటూ కాస్త అలసినట్లయితే పడుకో నాలోచిస్తూ వుంది. ఈపూట డాక్టరుగారి ఫీజివ్వడానికే అల్లుడికానుకల క్రిందిచ్చిన ఆఖరు వెండిగిన్నెకూడా అమ్మవలసివచ్చింది కదా, మద్రాసు ప్రయాణమంటున్నారు, అక్కడి ఖర్చులసంగతలావుంచి ముందు ఇల్లు కదలి వెళ్లడానికి రైలుఖర్చులుకూడా లేవు. మద్రాసులో చేతిలోడబ్బులేందీ పూటగడవదు. ఎక్కడికి పోవడము? ఎవరు చూచువారు అని పరిపరివిధముల ఆలోచనలోపడింది. మద్రాసులో "చౌదరీ అన్నయ్య" అడ్వకేటుగావున్నాడని తెలుసు. అయితే వాండ్లింటికి తీసుకపోతాడేమో అనుకోడానికి, అసలు తన పుట్టింటివాండ్లతో వచ్చినతగాదా అంతా యిందుమూలాన్నే కదా? అలాంటప్పుడు వాండ్లింటికి తీసుకోపోడు. అని యేమీపాలుపోకుండా ఆలోచిస్తుంది. ఆఖరుకు మన మడగడ మెందుకు, కాస్తవోపికపడితే అదే తెలుస్తుందని రాత్రి గడిపేసింది. తెల్లవారింది. పాపిరాజుగారు ప్రయాణపు సన్నాహములన్నీ చేసికొని, 'అయితే యీవేళ ప్రయాణం నిజమన్నమాటే?' అని అడిగేవాళ్లకుమాత్రం 'శతవిధాల నిజమేకావచ్చు, టెలిగ్రామిచ్చా జబాబురావాలె' అని మాత్రం జవాబిచ్చేవాడు. ఇలావుండగానే టెలిగ్రాఫ్ మనియార్డరుతో బంట్రోతు వచ్చాడు. పద్మకు క్రమేణ భర్త చౌదరీ అన్నయ్యకే టెలిగ్రామిచ్చినాడని, వారు వెంటనే బయలుదేరిరావలసినదని, స్టేషన్‌వద్ద కారుతో కనిపెట్టుకొని యుండునట్లును, ప్రస్తుతం పంపుచున్న నూరురూపాయలను ప్రయాణపు ఖర్చులకొరకే పంపడమైనట్లు జబాబిచ్చినారని గ్రహించింది; ఆశ్చర్యపడింది.

వెంకటపతిరాజుగారి కుటుంబము పూర్వమునుండి మంచి పేరుప్రఖ్యాతులు గాంచినది. మంచి భూస్వాములు. రాజుగారు ఉదారస్వభావుడు. మంచి

పొడ్డూ పొడవూగల చామనచాయ విగ్రహము. సహజముగ వొత్తుగ బెరిగె పెద్దవైన మీసాలు. పూర్వం తమ వెలమదొరలు మీసంమీద నిమ్మకాయ నిల్పేవారని అందరూ చెబుకొంటుంటే విన్నారేమో అసలే వొత్తయిన పెద్ద మీసాల కంఠగా, మీసంక్రింద అందు బాట్లో వున్నంతవరకు గడ్డాన్నికూడ బెంచి కలిపి మెలేసివుంచేవారు. ఆయెత్తయినసుదురు, ఆ పెద్ద యెర్రని కండ్లు అలవాటులేని పిల్లలు బెదురుకొనేలాగుండేవారు. కాని మనసు బహుమెత్తన. ఎవరి కేకష్టం తమగ్రామంలో సంప్రాప్తించినా చేతనైన సహాయం చేస్తూవుండేవారు. వెలమప్రభువులు తమబోటివారు కాపాడకపోతే మావంటి బ్రాహ్మణకుటుంబా లెట్లా జీవింపగలిగాయి అని యేబ్రాహ్మడో కూతుకి పెండ్లనో, కొడుకు పెండ్లనో వచ్చి ఆశ్రయించారంటే అధమం అర్ధనూట పదార్లు పారేశారన్నమాటే. ఈఉదారత్వానికి తోడు తన కిద్దరాడపిల్లలు, ఒకకొమారుడే సంతతైనా అటువైపువారని, యిటువైపువారని కొంపనిండా ఎప్పుడూ త్రొక్కితే వెళ్లొచ్చేటట్టు జనం. ఆఖర్చు కంతుండేదేకాదు.

వ్యవసాయపు వ్యవహారాలు 'తలమనిషి' సుబ్బయ్యచౌదరీగారే చూచుకొనేవారు తరతరాలనుండి సుబ్బయ్యచౌదరీగారి వంశ మీ వృత్తిపైననే ఆధారపడి వెంకటపతిరాజుగారి కుటుంబము నాశ్రయించుకొని యుండేవారు. వీరి కొక్కరే కుమారుడు. ఇతనే 'చౌదరీ అన్నయ్య'. చిన్నతనంలోనే తల్లి చనిపోవడంచేత వెంకటపతిరాజుగారింట్లోనే పెరుగుతుండేవాడు. చదువులో చూపుచుండే భక్తిశ్రద్ధలకు తెలివితేటలకు మెచ్చుకొని వెంకటపతిరాజుగారు ఇతనికి బి.ఏ. వరకు చదువుచెప్పించారు. ఇంతలోకే వెంకటపతిరాజుగారి కుమార్తెకు వివాహపుయీడు వచ్చింది కనుక "చౌదరీ అన్నయ్య"కే యిచ్చి వివాహం చేయదలచినాడు. పద్మ తను చిన్నప్పటినుండీ యెరిగియున్న సుగుణసంపన్నుడు, విద్యాసంపన్నుడు, సుందరరూపుడు అయిన చౌదరీని వివాహమాడగలందులకు భగవంతుడనుగ్రహించినందులకు మహానంద మొందినది. చౌదరీ తనఉనికే రాజుగారి కుటుంబమువారియొక్క ప్రసాదమైయుండ, కావలయునన్నవారి యోగక్షేమములకై తన జీవితమునే అర్పించుటకు వెనుదీయనివాడై యున్నప్పుడు విద్యావతి, సుగుణరాశి, రూపవతియైన పద్మతో తన జీవితయాత్ర గడుపుకోగలదానికన్న తన జన్మసాఫల్యము వేరేమున్నదని మురిసినాడు. హృదయముల గలిపినారు.

ఇంతలోకే యీవార్త బంధుమిత్రుల కందరికీ తెలిసినది. దొరలపిల్లలను రైతులకిచ్చి వివాహముచేయుట కులమున కంతకు అపయశము నాపాదించుట యని, ఇట్టి సంబంధము జరుగకూడదని రాజుగారికి నిర్బంధము లెక్కువైనవి. మానుకొనుటకన్న గత్యంతరము కనిపించలేదు.

పాపిరాజు కిచ్చి పద్మకు వివాహము జరిపించినారు. పరాయిసంబంధమగుటచేతఅవరకేఋణబాధ లెక్కువైపోయిన రాజుగారి ఆస్తి యీవివాహపు కట్నములని, కానుకలని చేసిన వ్యయముతో పూర్తిగ శిథిలమైపోయినది. చౌదరీ బి. యల్. కూడ ప్యాసయి, మద్రాసులో అడ్వకేట్ అయి మంచి పేరుకీర్తులు గడించినాడు. శిథిలమై పోయిన రాజుగారి కుటుంబమున కాధారమిప్పుడు 'చౌదరీఅన్నయ్య' అయినాడు. తండ్రి సుబ్బయ్యచౌదరీగారు గతించినారు. నెల తిరుగక మునుపే రాజుగారుకూడ కండ్లు మూసినాడు. పద్మ నత్తవారింటికి పంపదలచిన, కట్నాలప్పుడిచ్చే మామూలున్న రెండువేలిస్తేగాని పిలుచుకొని వెళ్లుటకు వీలులేదని పాపిరాజుగారు కూర్చున్నారు. సంవత్సరమైనది. రెండు సంవత్సరములు గనవి. మూడుకూడ ముగియవచ్చుచుండెను. పాపిరాజు ప్రక్కకు తిరిగిచూడడము మానేశాడు. చివరకు 'చౌదరీ అన్నయ్యే' యీవిషయమున గూడ జోక్యము కలిగించుకొని, అల్లుడి మామూలు రెండువేల కట్నాల కానుక చెల్లించి పద్మ నత్తవారింటికి పంపివేయించినాడు. కాని పాపిరాజుగారికి 'చౌదరీ అన్నయ్య' మీద అనుమానం. పద్మకు అక్కడికి వచ్చినప్పటినుండి యేదో జబ్బుగానే వుంటుంటే, పోనీ తనపుట్టింటికివెళ్లి కొన్నాళ్లుంటే గాలి మార్చడంవల్ల బాగుంటుందేమోనని సూచిస్తే "చౌదరీ అన్నయ్య"ను చూడ

వలెననా అని యెత్తిపొడిచేవాడు! అందుకనే తనేమీ మాట్లాడకుండా, తనను సముద్రపు గాలికొరకు మద్రాసు కెక్కడికి తీసికొనిపోయివుంచుతారో చూద్దామని వూరుకుంది. చివరకు తేలిన దిది.

నాటి పాపిరాజు ఉత్సాహం యింతా అంతా అని చెప్పడానికి వీలులేదు. నూరురూపాయలను చిల్లర నోట్లక్రింద మార్చేసినాడు. షర్టుజేబులో కనబడీ కనబడనట్లు పెట్టేవాడు. తను పరుపుమీద పడుకొని ఎవరైనా చూడడానికి వచ్చారని తెలియగానే మంచము మీద లేచి కూర్చొని జేబులో నోట్లను పరుపుమీద యెట్టికి పారేసినట్లు పడేసి ఓ కాగితపుముక్క విలువన్నట్లే 'ఒరేయి, అబ్బిగా, ఓ సిజర్సుపెట్టె కొనుక్కురా' అని ఓ నోటు విసరి పారేసేవాడు! పద్మాయమ్మగారి భయ మింకేమీ లేదు. తీరా రైలుకు బయలుదేరేటప్పటికి, టిక్కెట్టుకు లోటు పడుతుందేమోననే.

భోజనాలన్నీ అయినమీదట రెండు గంటలకు పద్మతో ముచ్చటలు మొదలుపెట్టినాడు. ఈ మాటా ఆమాటా మాట్లాడి క్రమేణా చౌదరీ అన్నయ్య మద్రాసురమ్మనమని టెలిగ్రాఫ్ మనియార్డరుకూడ పంపినాడని చెప్పినాడు. ఏమి మాట్లాడడానికీ తోచక ఓ అయిదునిమిషా లల్లాగే నిలబడింది పద్మ. ఉత్సాహంగా సిగిరెట్టొకదమ్ముకొడుతూ కాళ్లాడిస్తూ కూచున్నాడు పాపిరాజు. నెమ్మదిగా 'మళ్లీ అక్కడికే తీసుకపోతున్నారా' అంది పద్మ. "అవును మరి. డాక్టరెట్లాగో సముద్రపుగాలి మంచిదన్నాడాయె. నేను మద్రాసుకు వెళ్లినప్పుడంతా చౌదరీ మనల నిద్దరినీ వచ్చి కొన్నాళ్లుండిపొమ్మని యెన్నోసార్లడిగేవాడు. చాలసార్లు రైలుఖర్చులకని, యింక దేనికోనని బలవంతపెట్టి బోలెడంత డబ్బుకూడ యిస్తూ వుండేవాడు. ఇప్పుడు మన మక్కడికి పోయి, వేరేచోట బస చేస్తే బాగుంటుందా? అత నేమన్నా అనుకోడూ?" అన్నాడు తను మద్రాసులో వేరేవుంచి భరించగలిగిన సంగతీ, లేనిసంగతీ పద్మగూడ గ్రహించుకోలేనట్లు! పద్మ కీమాటలు ఆశ్చర్యంగొలిపినవి. ఈవూరుపోతానని, ఆవూరుపోతానని చెప్పి వచ్చేటప్పుడు పుష్కళంగా సంసార నిర్వహణానికి డబ్బుతెస్తుంటే ఎవరో తనకయిన వారు కష్టదశలో ఆదుకొంటున్నారేమో భర్తనని అనుకొంటుండేది. చౌదరీ అన్నయ్యే డబ్బుపంపుతున్నాడంటే తనపరువుకు నష్టంవస్తుందని తలచి తనకుకూడ చెప్పలేదని గ్రహించింది. ఇప్పుడెల్లాగో అక్కడికిపోతే తెలియకపోదని తనకు చెప్పడం తటస్థించిందనిగూడ గ్రహించింది. చౌదరీకిగల భక్తివిశ్వాసముల తలచుకొని ఒకకన్నీటిబొట్టుకూడ రాల్చింది. అది దుఃఖమో, ఆనందమో యెవరు చెప్పగలరు? ఇంతయికూడ చౌదరీ అన్నయ్యకు తనకు పెళ్లిపెట్టడంలో వెనుకాడని భర్తతత్వ మేమైయుండునా అనిచింతించినది పోనీ,నిష్కారణమైన ప్రేమయేకానిండు, విశ్వాసమే కానిండు, తనిట్టిసహాయము చేయుటకు హేతువని నమ్మజాలక పోయినప్పుడు తనక్కడి కెందుకువెళ్లవలె? ఆడబ్బునెందుకు తీసికొనవలె? పైగా యిప్పుడు తీసికొనివెళ్లి అన్నయ్యగారింట్లోనే పెట్టవలెనని తలంచడమెందుకు? అని చాల దీర్ఘముగ ఆలోచించి ఇంకను ముందుముందేమి అనర్థాలు పుడతాయోనని,తనక్కడికిరానని గట్టిగా చెప్పివేసిందిభర్తకు. భర్త వొనవ్వు నవ్వేశాడు. 'ఇంకా నీవు చెప్పేటట్టే జరిగేటట్టుంటే యెంత చేసేదానివో' అని తిరస్కరించాడు. మాట్లాడకుండా ప్రయాణం కమ్మన్నాడు. తిరుగుజబాబు చెప్పేస్వభావం కాదు గనుక దైవంమీద భారంవేసి సంసిద్ధమయింది పద్మ.

ఉదయం ఆరుగొట్టేటప్పటికి పొదనక, పుట్టనక విజృంభించి తిరిగే పాము, పాములవాడి బుట్టలో దూరినట్లు సెంట్రల్‌స్టేషన్‌లో దూరింది రైలు. అసలే స్ఫురద్రూపి. దానిపైని తెల్లని కద్దరు లాల్చీ, ధోవతి, నల్లని నిండుక్రాపు. తగ్గట్టు పెద్ద నల్లఫ్రేముగల కండ్లద్దాలు, చేతికర్ర, ఆకుచెప్పులు, కాస్తమంచుగా కూడ వుండడంచేత స్నఫ్‌కలరుకాశ్మీరసాలువ పైన కప్పినట్లు వేసికొని తన నిరాడంబర పవిత్ర జీవితమును వెల్లడించెడి దుస్తులతో నిలిచివున్నాడు చౌదరీ అన్నయ్య ప్లాట్‌ఫారంమీద. లేడీస్ సెకండుక్లాస్ కంపార్టుమెంటు వంకచూచి ముందుకునడిచాడు, ఆనందం ముఖమున తాండవిస్తూ. పద్మ కనిపించింది. అసలే ఆనందంతో

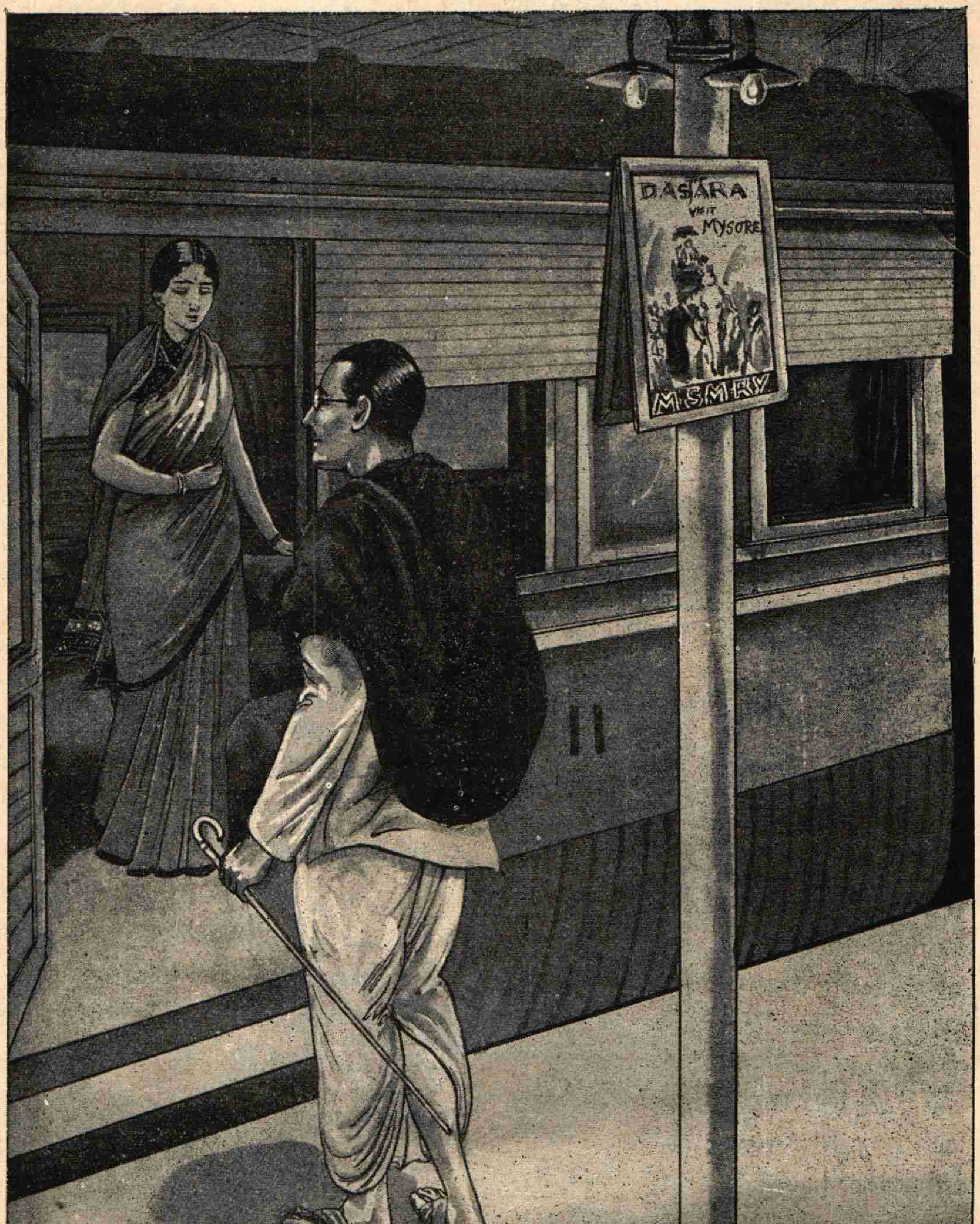

అసలే విశాలమైన నేత్రములను రెప్పలిపైకెత్తి

తాండవిస్తూవున్న ముఖం గంపంతైనది. "పద్మా! పాపిరాజెక్కడ?" అని ఆనందంగా అడిగాడు. పద్మలేచి నిలుచుంది. చౌదరీ అన్నయ్య ముఖం చూచింది. అతను పుట్టినప్పటినుండీ యెరిగియున్న చౌదరీ అన్నయ్యే అయినప్పటికిని, అప్పుడు, అక్కడ ఆరూపాన్ని చూచి, ఆ నిండుహృదయంతో పిలిచిన పిలుపు వినేటప్పటికి గుండె డక్కన్నది యెందుచేతనో? తెలకంచింది. ఊపిరాడకుండ బంధింపబడిన వ్యక్తి పరిశుభ్రమైన గాలిలో బడ్డట్లు పెద్ద నిట్టూర్పు విడిచింది. చెక్కిళ్లు యెర్రబారినవి. అసలే విశాలమైన నేత్రములను రెప్పలపైకెత్తి వోరగా చూచింది, చౌదరీ అన్నయ్య అడిగిన ప్రశ్నకు జబాబుగా. చూచీచూడటంతోటే ఒక్కపెట్టున యెన్నో ప్రశ్నలువేసి తన్ను ముంచివేస్తుం దనుకొంటూ వచ్చిన చౌదరీకి పద్మయొక్క ఈప్రవర్తన కొంత ఆశ్చర్యము గలిగించింది. ఇంతలోనే పాపిరాజు కూలీనెత్తిపై సామాను పెట్టించుక పద్మవున్న పెట్టెవద్దకు వచ్చాడు. చౌదరీని చూచి "వచ్చారూ? సామానంతా యెత్తించుకొనివచ్చేటప్పటికి కొంచే మాలస్యమయిం"దని నవ్వుతూ 'ఇంకా దిగలే' అన్నాడు. పద్మాయమ్మ నెమ్మదిగా దిగింది. అందరూ మోటారులో కూర్చొని బయలుదేరారు.

పద్మాయమ్మ వీరమెట్ట గ్రామంలో పుట్టిపెరిగి, అత్తవారింటికి వెళ్లేటప్పుడుదారిలో రైలులో కూర్చొని ఏ ఒకటిరెండు చిన్న పట్టణ గ్రామములను చూచిందో కాని, మద్రాసువంటి మహాపట్నాల నెప్పుడూ చూచియెరుగదు. వాండ్ల అమ్మమ్మ అప్పుడప్పుడూ చచ్చిన

వోరగా చూచింది

తరువాత స్వర్గమనే ఒకటుంటుందనీ, పుణ్యం చేసికొని చచ్చిన మనుష్యులంతా అక్కడ చేరుకుంటారనీ, ఆ స్వర్గం మహా అందంగా వుంటుందనీ, వెండి, మేడలు బంగారపుద్వారాలు, పూలతోటలు, ఉద్యానవనాలూ, సెలయేళ్లు ఇలాంటివన్నీ వుంటాయనీ, అక్కడ స్త్రీ పురుష భేదం లేకుండా ఇష్టంవచ్చినట్టు బంగారపు తూగుటుయ్యాలలోన, ఇష్టమున్న పై కెగిరిపొయ్యే శక్తికూడ వుంటుంది గనుక, కొండశిఖరాల కెగరవచ్చునని యేమేమో చెప్పేది! మోటారులో పోతుంటే పద్మకు అవన్నీ జ్ఞాపకంవచ్చాయి. మోటారు శరవేగంతో ఇటుతిరిగి అటుతిరిగి, ఒకగేటులో దూరి ఇటూ అటూ చక్కని పూలచెట్లున్న రోడ్డుమీదుగా పోయి ఒక బంగళాముందు నిలిచింది. ఆ సుందరమైన తోట మధ్యవున్న ఆ బంగళా చూట్టూతా మెట్లమీద అమర్చబడ్డ ఆ పూలతొట్లూ, పందిలికట్టి అల్లించిన ఆతీగ పొదరిండ్లూ స్వర్గతుల్యంగానే కనిబించింది పద్మాయమ్మకు. తన పుట్టింటివారు మంచి ఔన్నత్య స్థితిలో వున్నప్పుడైనా, పాడిపంటా, ధాన్యరాసులు, ఆవుల మందలు, పాలేరుజనం, ఆశ్రితజనం, వీట్లతో యిల్లంతా శోభాయమానంగా వుండేదేగాని, ప్రకృతినంతా స్వాధీనపరుచుకొని, ఒకబటను నొక్కితే వెలుతురు, ఒకబటను నొక్కితే గాలి, ఇలాంటి చెప్పడమూ చూడ లేదుసరేకదా, వీటినిగురించి వినికూడ ఎరుగదు. ఆ బంగళాలోని సోఫాలకు, కుర్చీలకు, ఆమంచాలకు, ఆ పరుపులకు, ఆదోమతెర్లకు, అడుగుపెడితే చెడిపోతాయేమోనని భయపడవలసినట్లుండే ఆక్రిందపరచియున్న కార్పెట్లకు అలవాటుపడేటందుకు కొన్నిరోజులు పట్టిందామెకు. పాపిరాజుగారిలాంటి వన్నో చూచివున్నట్టు, అలవాటుపడివున్నట్లు నిరాఘాటంగా తిరుగుచూ, పద్మాయమ్మగారి బెరుకుతనాన్ని చూచి పరిహాసిస్తువుండేవాడు. తన కాయింట యెంతో స్వాతంత్ర్యమున్నట్లు మెలిగేవాడు. భార్యకొరకై తనెంతకష్టపడి వొళ్లు బాగుచేయించడాని కేర్పాట్లు చేస్తున్నాడో అని సగర్వంగా మెలిగేవాడు! సిగరెట్టు వెలిగించి సోఫామీద కాళ్లుబెట్టి పడుకొని, న్యూస్‌పేపరు పట్టుకొని బొమ్మలు చూచుకొంటూ విలాసంగా కాళ్లుకులికిస్తుంటే పద్మా చూస్తూ వూరుకొనేది. కూర్చోడాని కేర్పాటయిన సోఫాల నామాదిరిగా త్రొక్కిపారేస్తుంటే పైనున్న అందమైన బట్ట పాడైపోతుందేమోననిమాత్ర మనుకొంటుండేది మనసులో.

చౌదరీగారు తిరిగి వివాహపు తలంపే పెట్టుకోలేదు. కారణమేమో యెవరికిగూడ తెలియదు. అసలాయన కావిషయమై యోచించుటకే అవకాశము లేదేమో అన్నట్లుండేవారు. ఉదయము నిద్రలేచినదిమొదలు రాత్రి పడుకొనేదాకా ఏదో తీరని పని. వచ్చేపొయ్యేక్ల యింట్లకు సమాధానాలు చెప్పడంతోటీ, ధర్మమని, దానమని వచ్చే యాచకులతోటీ, సభలని, లెక్చర్లని వచ్చే పెద్దలతోటీ సరిపోతుండేది వారి జీవితమంతా! ఎప్పుడింత భోజనము చేస్తారో, ఏరాత్రి వచ్చి పడుకొంటారో యెవరికీ తెలిసేదేకాదు. ఇప్పుడు బంగళామీది భాగమంతా పూర్తిగా పద్మకు, పాపిరాజుకు వదిలేశారు. డాక్టర్లను చూపి విశేషభయమేమీలేదని ఇచ్చినఔషధములు పుచ్చుకుంటూ, నిత్యం సాయంకాల మోరెడు మూడు గంటలు బీచికి తీసుకవెళ్లి కూర్చోపెడుతుంటే చాలునని తెలిసికొన్నారు. ఒక మోటారు పూర్తిగా వారి అధీనంలో వదలిపెట్టి పాపిరాజుగారిని నిత్యము సాయంకాలము పద్మను వెంటబెట్టుకొని పోతూవుండవలసినదిగ చెప్పివేసినారు. ఇంట్లో భోజనభాజనాలకు కావలసిన యేర్పాట్లన్నీ పనివారి ద్వారా చేయించుకోమని, కావలసిన డబ్బు వాడుకోమని యేర్పాట్లన్నీ చేశారు. ఎప్పుడో తనకు తీరికయున్నప్పుడు మాత్రము పైకిపోయి క్షేమములు విచారించుకొంటుండేవారు.

ఇలా కొంతకాలం గడచిపోయింది. పద్మాయమ్మగారి కారోజుకారోజు ఆరోగ్యం కుదుటబడుతూ వచ్చింది. క్రమేణ పద్మకు ఇంటి వ్యవహారాలన్నీ బోధపడుతూవచ్చాయి. అంతా నౌకర్లమీదే వదిలేసి, వాండ్లెంతంటే అంతడబ్బు పారేస్తూవుండడము, ఇంతెందుకయింది, అంతెందుకయిందని అడిగేనాథుడే లేకపోవడంచేత వారిష్టంవచ్చినట్టు సంసారాన్ని నాశనం

చేస్తున్నారని గ్రహించింది. తమకొరకై యింత సహాయపడుతున్నప్పుడు, తనకు రెండోపని లేకుండా తిని కూర్చునేబదులు కాస్త యింటివ్యవహారాలు కనిపెట్టి వుందామని ఆలోచించింది. చౌదరీగారే పద్మావారి మీద చూపుచుండే భక్తిగౌరవములనుబట్టి నౌకరులంతా పద్మను చూస్తే యెంతో భయభక్తులతో ప్రవర్తిస్తుండేవారు. పద్మకూడ వారిపై అనవసరాధికారముల చెలాయించకుండ, దయాదాక్షిణ్యములతోటే వారినంతా లోబరుచుకొంది. పాపిరాజుగారికి, తిండి, చేతినిండా కావలసినంత డబ్బు, తిరగడానికి తన స్వాధీనంలో పూర్తిగా వో మోటారేవుండడము, ఇంక వారికి కావలసినదే కాని, కలుగజేసికోవలసినదే కాని యేమీ లేదు. ఆ ఆనందంలో తన వూరు బంధువులు ఆ మాటే మరచిపోయినారు. అడక్కుండానే దేనికైనా కావలసివస్తుందని చౌదరీగారిచ్చే డబ్బునంతా వృథాగా తగలేస్తున్నాడని పద్మకుమాత్రము వుండేది. పైకేమీ అనలేకపోయ్యేది. ఎప్పుడైనా తనకొరకు నిత్యము యేదో చీరని, రవికని కొనుక్కు తెస్తుంటే మాత్రము 'ఎందుకండీ అంతంతడబ్బు తగలేసి యిప్పుడవికొనకపోతే జరగదా' అని మాత్రము మెల్లగా మందలించేది. కట్టినచీర కట్టించకుండా, బీదికితీసికొని పోతూ, తనదర్జా, లోకులకంతా చూపించవలెననే అతని ఉద్దేశం! క్రమేణా పాపిరాజునుకూడ దుబారాఖర్చు చెయ్యకుండా చేసింది. చౌదరీగారితోకూడా పాపిరాజు లేనిసమయంగాచూచి 'అన్నయ్యా, మీ రూరికే ఆయనచేతికి డబ్బిస్తూవుండబోకండి, తగలేస్తారు' అని కూడ చెప్పింది. ఆమాటకు చౌదరీగారో నవ్వునవ్వి జబాబు చెప్పకుండా వెళ్లిపొయ్యేవారు

సుందరేశం అరవో, ఆంధ్రుడో యెవరికీ తెలియదు. అరవవారొస్తే అరవంక్షుణ్ణంగామాట్లాడువాడు, తెలుగువారితో తెలుగు శుభ్రంగా మాట్లాడ్తాడు. ఇంట్లో గూడకట్టు కడ్తాడు. బయట పింజబోసి ధోవతి కడ్తాడు. అరవవిందులకు ఆక్షేపణలేదు. ఆంధ్రగోంగూర ఆవకాయకు ప్రాణాలర్పిస్తాడు. ఆంధ్రులముందర వలను, అరవలముందాంధ్రులను ఆక్షేపణ చేస్తుంటాడు. (ఇతని పుట్టుపూర్వోత్తరాలను తెలుసుకోవాలెనని సరిర్చిచేసే సాక్కులర్లెవరైనా వుంటే యితను మద్రాసుకీవల నెల్లూరు కావల మధ్యయెక్కడో పుట్టుంటాడని తేల్తుందనుకుంటా! ఎక్కడపుడితేనునకు కావలసినదేమున్నదిలెండి) మనిషిమాత్రం అసాధ్యప్పిండం. చౌదరీగారిచ్చే అరవైరూపాయలజీతంతో అరడజను పిల్లలను బెట్టుకొని, మద్రాసువంటి మహాపట్నంలో బేబీఆస్టిన్ కారు బెట్టుకొని సంసారం నిర్వహించుకొంటున్నాడంటే శక్తిసామర్థ్యాలు వేరే,చెప్పడమెందుకు? చౌదరీగారికి కుడిచెయ్యివలె వుండేవాడు. కేసుకుకావలసిన సగం అంగం సుందరేశమే వెతికిపెట్టేవాడు. వచ్చిన క్లయింట్లను సమ్మోహనాస్త్రంవేసి లోబరచుకుంటాడనే చెప్పవచ్చును. చౌదరీగారికి ప్రాక్టీసు అభివృద్ధంతా సుందరేశంమూలాన్నే యేమో అనిగూడ అనిపించేది ఒకకోర్టు వ్యవహారమకేమిటి? ఇంటివ్యవహారమంతాకూడ సుందరేశమే చూచుకునేవాడు.

ఇప్పుడింటివ్యవహారమంతా పద్మే చూస్తూవుంది. సంసారాన్నంతా ఒక పొదుపుకు తేను మొదలుపెట్టింది. సంసారస్త్రీకివూరికేతిని కూర్చోడమంటే మహాకష్టము. పైగా చౌదరిగారి సంసారము ఆడదక్షతలేని. ఎంతవుతుందో, యెంతపోతుందో యెవరికీ తెలియదు. ఇది చూచి పద్మ వూరుకోలేకపోయింది. ఇంటివిషయాలన్నిటిలోనూ పద్మే జోక్యం కలిగించుకోడం. చౌదరీగారు పద్మంటే ఓ దేవతలా గౌరవిస్తూవుండడంచూచి సుందరేశానికోవిధమైన యీర్ష్యపుట్టింది. ఏదో తెంపకంపెడితేకాని లాభంలేదని యోచించాడు. నెమ్మదిగా పాపిరాజుతో స్నేహం చెయ్యడం మొదలుపెట్టాడు.

క్రమేణా పాపిరాజుగారు చౌదరీగారి అవ్యాజకరమైన ప్రేమను అనుమానించడం మొదలుపెట్టాడు. దీనికకారణం-రెండోమనిషి లోపల పోవడానికవకాశం లేని చౌదరీగారి పడకగదిలోకి సుందరేశం యెలాగో పాపిరాజును తీసికొనివెళ్లి పెద్దసైజున తయారుచేయించియున్న పద్మయొక్క ఫోటో ఆయిల్ పెయింటింగును చూపించాడు. ఏదో అదిపనిగా చెప్పినట్లుగాకుండా, ఆమాట యీమాట పెట్టి చౌదరీగారికి పద్మనిచ్చి వివా

హం చేయడానికి సర్వసిద్ధం చేయడం, బంధువులందరూ అడ్డుతగలడం చేత విధిలేక, భగ్నహృదయయైన పద్మను తనకుముడిపెట్టడం, పద్మకు మనసిచ్చి తిరిగి రెండో సారికి తనహృదయాన్నర్పించి వివాహం చేసుకోడానికి యిష్టం లేక చౌదరీగారు బ్రహ్మచర్య మవలంబించడం, యిత్యాది విషయాలన్నీ చిల్వలు పల్వలు పెట్టి చెప్పడం చేతనూ, ఏకారణమూ లేనిదే వేలువేలు చిల్లిగవ్వల క్రింద పద్మకొరకు, తనకొరకు ఖర్చుపెట్టడం అసంభవమనిఅను మానించడం మొదలుపెట్టాడు. ఏదోబాధ. ఎవరితోనూ యేమీ చెబుకోలేనిబాధ ననుభవిస్తున్నాడు పాపిరాజు. చౌదరీగారి నిష్కళంకమగు పవిత్రజీవితమును సందేహింపనూలేడు. శత్రుసేనలు ముట్టడింప తమపాతివ్రత్యమునకేమైన భంగముకలుగునేమోయని అగ్నిగుండముల కాహుతియైన ధీరక్షత్రియ వంశమునపుట్టిన పద్మయొక్క పాతివ్రత్యమునుకూడ శంకించుటకు మనసుచాలకున్నది. మనసిచ్చి మామూలుగ పద్మతో మాట్లాడడము మానినాడు పూర్వరీతిని పద్మను వెంటబెట్టుకొని బీచికి వెళ్లుటకు ఉత్సాహం చూపుటలేదు. ఏదో వెర్రివానివలె తనిష్టము వచ్చినట్లు తాను తిరగడం మొదలుపెట్టాడు. పద్మ"కొన్నాళ్లు వెన్నెలకొన్నాళ్లు చీకటి"పాపిరాజుతో అనుభవించడం క్రొత్తగాకపోయినా, పరిస్థితులను బట్టి జంకవలసివచ్చింది. ఇంట ఆడదక్షత లేదు. మగనూ పెండ్లాలకూరంకుగట్టేయీరోజుల్లో తనున్న పరిస్థితులలో తనను బదనామీ చేయడమంటే. లోకానికావంత శ్రమ కూడాలేదని తెలుసు. ఏనిందైనను తనుభరించగలదుకాని శుకమహర్షినిబోలు 'చౌదరీ అన్నయ్య'కు తనమూలాన అపయశమురావడానికి సహింపజాలదు. అన్నయ్య చేయుచున్న సహాయానికి యీ అపయశము తెచ్చిపెట్టునుగదాయని పరితపించుచుండేది. చౌదరీగారి కేగోడవాతెలేదు. ఆయనపనేమో, ఆయనేమో. బీచికిమాత్రము డాక్టరుసలహాప్రకారం నిత్యం పోతూవున్నట్టులేదని మాత్రం తెలుసుకొని, కారణమేమని పద్మనడిగారు. పద్మ "యేమీలేదు" యిప్పుడు వొంట్లో బాగానే వుంటున్నదిగదా అనేఅశ్రద్ధే అన్నది. "అలాకాదు. డాక్టరుగారెన్నాళ్లు చెబుతారో అన్నాళ్లు చెప్పినట్లు వినాలె" అని మాత్రం చౌదరీ అన్నయ్య అని వెళ్లిపొయ్యేవారు.

ఇలావుంటూవుండగానే, పద్మ అత్తగారికిజబ్బుగావున్నదని వెంటనే బయలుదేరి రావలసినదని పాపిరాజుకు టెలిగ్రామ్‌వచ్చింది. త నిల్లువదలివచ్చి నాలుగు మాసములు పైగా అయింది పద్మ నింకా ఒకటి రెండు మాసము లుంచితే మంచిదని సలహాయిచ్చారు డాక్టర్లు. పైగా యిప్పుడు పద్మను వెంటతీసికొనే వెళ్లేటట్లయితే అక్కడ మందుమాకులు పథ్యపానాల సంగతలావుంచి యింత భోజనసౌకర్యానికన్నా దిక్కులేని పరిస్థితులలో వున్నాయి యింటివ్యవహారాలు. ఇక్కడ సర్వవిధముల స్వంతయింటికన్నా యెక్కువ స్వతంత్రంగా జరిగిపోతున్నది. చౌదరీగారు దేవుడంటివాడు. ఉన్నామని భారంగా తలవడంలేదు సరికదా వెళ్లిపోదామంటే మనసునొచ్చుకుంటారేమోననికూడ సందేహం. అయినా సంగతిచెప్పి యేమంటారో చూద్దామని టెలిగ్రామ్ చేతబట్టుకొని చౌదరీగారికి చూపినాడు. ఇద్దరం బయలుదేరి వెళ్ళదామని చెప్పినాడు. చౌదరీగారు వెంటనే "యిప్పుడు తొందరపడి యిద్దరూ వెళ్ళడమెందుకు? ముందు మీరు పోయిచూచి అంతజబ్బుగావుంటే వెంటనేమళ్ళీ టెలిగ్రామివ్వండి. పద్మ నెవరినైనా తోడిచ్చి పంపుతాను. లేకుంటే డాక్టర్లిం కా ఒకటి రెండు మాసములుంచితే మంచిదన్నారు గనుక కొంచెము నెమ్మది చూచుకొని మీరువచ్చారంటే, యిద్దరూకలసి వెళ్ళవచ్చును. ఇదీ నాఅభిప్రాయం. ఆపైన పద్మనుకూడ కనుక్కోండి ఏమంటుందో"నని సంకోచం లేకుండా చెప్పివేశారు. పాపిరాజుగారు మంచిదన్నారు. "ముందు నేనే వెళ్లి అంతవసరమైతే టెలిగ్రామిస్తాను, లేకుంటే నెమ్మది చూచుకొని వారంపదిరోజులలో తిరిగివస్తాను. పద్మను కనుక్కోవలసిన అవసరముకూడ లేద"న్నారు. చౌదరీగారే స్వయముగా వెళ్ళ పద్మ అభిప్రాయాన్నడిగారు. ఏమో తనొంటరిగావుంటుందో లేదోతీరా పాపిరాజు వెళ్లిపోతే తరువాత కష్టమవుతుందని అభిప్రాయపడ్డారు. పద్మ వొంటరిగానుండుట కేమాత్రము జంకలేదు. పైగా "ఆమెకెప్పుడూ యిలాంటి రోగాలొస్తానేవుంటాయి. ఎక్కడైనా యింత తిని సుఖంగా మేమిద్దరము బ్రతుకుతున్నామంటే చాలు. వోర్వలేని రోగం

వస్తూనేవుంటుంది. ఈవేళ క్రొత్తగా దీమెకీరోగం-పెలిగ్రాములివ్వడం! కావాలంటే ఆయన్నే పొమ్మనండి. నేమాత్రం వెళ్లను. మిమ్మలనడిగితే డాక్టరుగారింకా నెలరోజులుంటే మంచిదన్నారు గనుక, అదేమాట చెప్పి వారిని వెళ్ళి చూచి త్వరగా రమ్మనమనండి" అంది. చౌదరీ గారికి సంతోషము, ఆశ్చర్యము రెండూ వేశాయి. ఇంతకాలం వారు సంకోచిస్తూ వచ్చింది, తను పద్మకొరకెంత ఖర్చుపెట్టినా, ఎన్ని సదుపాయాలుచేసినా పరస్థలమని, పరాయిమనిషి నని మనసులో బాధిస్తూ వుంటుందేమో నని. ఇప్పుడా సంకోచము తీరిపోయింది. ఏది తన జీవితపరమావధిగా తలుస్తూవచ్చారో అది సఫలీకృతమైనదని వుప్పొంగిపోయ్యారు. పద్మ నెంతయెరిగియున్నా, ఎంతటి బాల్యస్నేహమైనా, తమచేయి మీదనిముందుకొనే బ్రతికిన సంసారులు గనుక ఈ లేమికి, పరాశ్రయానికి కుందుతుందేమో నని అనుకొంటూ వచ్చారు. ఇప్పుడు తనైనా, తమైనా వొకటే నను భావము నిశ్చయమైనదని తెలిసికొనుటకు మహదానందభరితులైనారు చౌదరీగారు.

పోతిరాజుగారెంత సమాధాన పరచుకొనుచున్నప్పటికిని మనశ్శాంతిమటుకు కలగడం లేదు. తల్లి యొప్పించిన తంతివార్తకొరకంతభయముండదని తెలియును. అయినా యెప్పుడూ కాలా లోకమాదిరిగానే యుండకపోవచ్చును. నిజంగా అంత ప్రమాదకరంగా నేవుందేమో? భార్యను వెంటబెట్టుకొనిపోతే, జబ్బుమనిషి. పైగా అనుకూలాలు లేవు. ఏదో వచ్చినాము. సర్వవిధముల స్వగృహమునకన్న ఎక్కువగ జరిగిపోతున్నాది. దగ్గిరున్నప్పటి ఆదరణ దూరమగు కొద్దీ తగ్గిపోవుట సహజము. ఆదరించువారుంటే ఆశ్రితులు తక్కువా? తమ కాయింటియందున్న స్వాతంత్ర్యము చేతులారా పోగొట్టుకొంటే తమస్థానమున చౌదరీగారి ఆప్తులింకెవరైనా చేరవచ్చును. అప్పుడవసరపడి వచ్చిన, ఆ వచ్చియున్నవారితో పోటీపడవలసి వచ్చును. పద్మను వదలిపెట్టి వెళ్లిన చాలును. తమస్థానమున కాయింట లోటురాదు. కాని యెంత మంచిగోవునైనా కాపరిలేకుండా గనిమమీద వదలిపెడితే చేనుమేయకుండా వుంటుందా? వాస్తవానికొస్తే చౌదరీ పద్మల ప్రేమ పవిత్రమైనది. చిన్నప్పటినుండి వొకరినొకరు ప్రేమించుకొన్నట్టిది. పైగా మంచి రూపరేఖావిలాసములు, విద్యాసుగుణసంపత్తి, సిరిసంపదలు కలవాడు. ఎంతటి నిగాఢమైనదో కాకున్న చౌదరీగారి ఆ హృదయమున మరొకవ్యక్తికి స్థానము లేదన్నట్టు బ్రహ్మచర్య మవలంబించినాడు. నిజముగ యోగియైనాడు! ఇట్టి ఆదర్శనీయులగు మహాపురుషులు లోకమున అరుదు. పద్మ అబల. తల్లిదండ్రుల ఆజ్ఞల నతిక్రమించుటకు అస్వతంత్రురాలు. సంఘమలాంటి కట్టుబాట్లు చేసినది. మనసులోని నిశ్చయము బయట చెప్పుకొనలేదు. చెప్పుకొనినను వినువారు లేరు. పురుషుడు వివాహము చేసికొనవలచనప్పుడు ఎవరి నిర్బంధమూ వుండదు. స్త్రీ నట్లు సంఘము వదలదు. ఏ దారినపోవువానినైనను తెచ్చి ముడివేయించి తీరవలసినదే. స్త్రీ యొక్క మనోభీష్టత తెలిసికోవలెనని యెవరికీ పట్టదు. ఏ హిందూస్త్రీ అయినా సాహసించి పైకి చెప్పినదో, కులట క్రింద లెక్కగట్టారే! పద్మకూడ యీ కులకట్టుబాట్లకే బలియైనది. తనువును సంఘముచేతులలో పెట్టినది! ఏ ముక్కూ మొగ మెరుగని నన్ను బట్టుకవచ్చి బ్రాహ్మలామంత్రించి ముడిగట్టినట్టి ప్రేమ మాది. పాపము పద్మ తన కింకలోకము నేనేనని జీవితము నర్పించినది. కాని హృదయము భగ్నమయినది. ఇదియే యీ శరీర అస్వస్థతకు కారణము. పద్మఆరోగ్య మిప్పుడు కొంత బాగున్నదనిన, ఏసముద్రపుగాలియుకాదు. చౌదరీగారివిలోకనాదరము లే కారణము. ఇట్టి సందర్భములలో నేను వారి ప్రవర్తనల సందేహించుటకే అవకాశము లేదొకటి, లేక అట్టి దోసగులేమైన ముందు నాపరోక్షమున జరుగునేమోనని శంకించవలసి వచ్చిన అట్టి సంకోచపడుటకు నాకు హక్కుగూడలేదు. అని అనేకవిధముల తనలో తాను తర్కించుకొని, పద్మను చౌదరీగారింటనే వదలి ప్రయాణమై వెళ్లినాడు. కాని హృదయమున శాంతిలేదు.

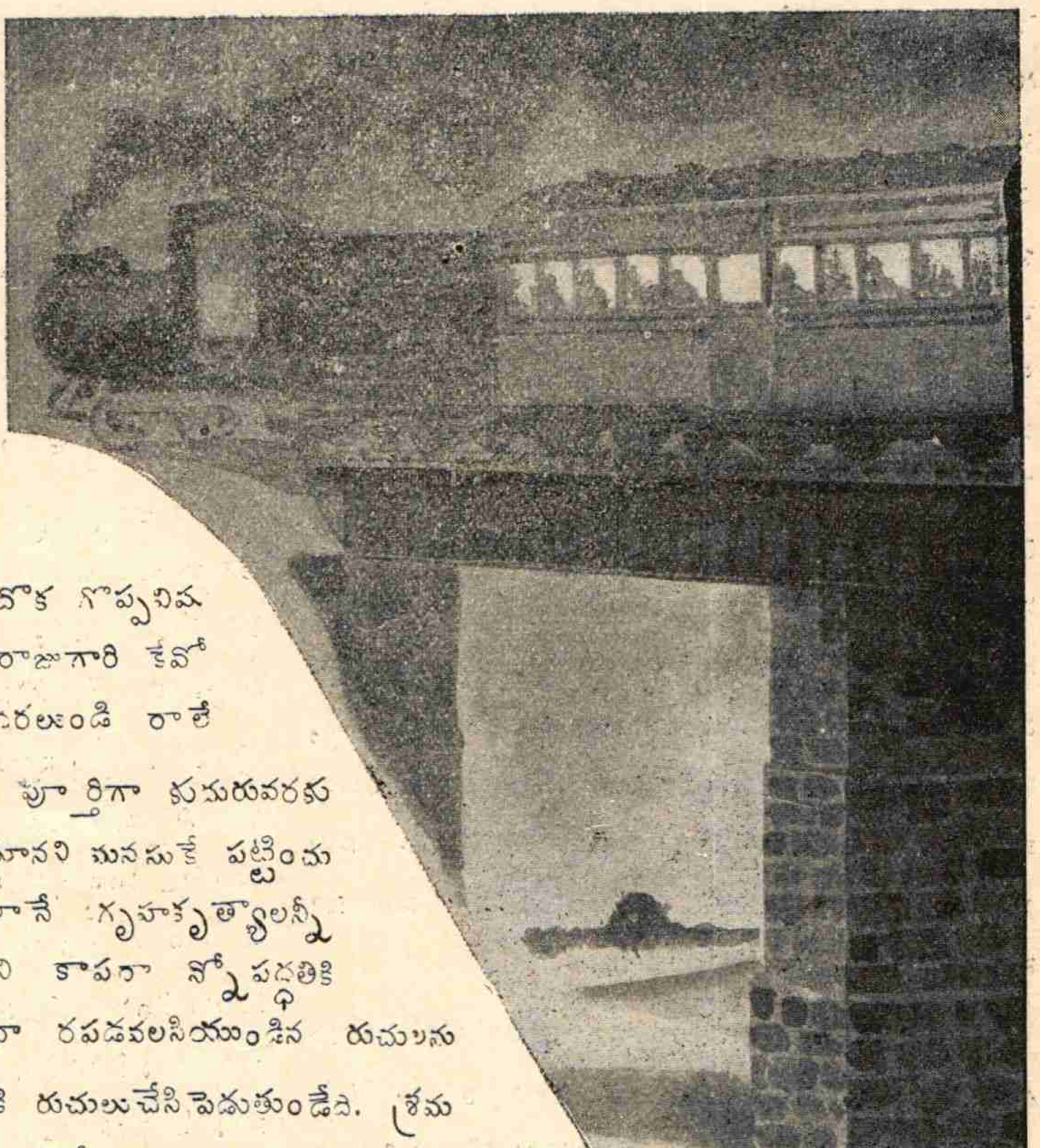

పోగానే పాపిరాజుగారు తల్లికి కొంచెము సెమ్మదిగానే వుందని, సాధ్యమైనంత త్వరలో బయలుదేరి రాగలనుసనట్లు చౌదరీగారి పేరనే ఉత్తరం వ్రాశారు. ఆ తరువాత నెలవెంబడి నెల ఆరు మాసములు గడచినవి. కబురు లేదు! పాపిరాజుగారు స్వయముగ వ్రాయనూ లేదు. పద్మ వ్రాయు ఉత్తరాలకు జవాబూ లేదు. ఇంతకాలము చౌదరీగారదొక గొప్పవిషయంగా ఆలోచించనే లేదు. పాపిరాజుగారి కేవో యింటి వ్యవహారములు, తొందరలుండి రాలేదేమోనని, పద్మకు ఆరోగ్యము పూర్తిగా కుదురువరకు తొందరేమని అనుకొని రాలేదేమోనని మనసుకే పట్టించుకోలేదు. పద్మకూడ స్వగృహంలానే గృహకృత్యాలన్నీ చూచుకొంటూ దిక్కుదివానం లేని కాపరాన్నో పద్ధతికి తెచ్చి కేవలం వంటవారిమీద ఆధారపడవలసియుండిన రుచులను మార్చి స్వహస్తంతో చౌదరీగారికి రుచులు చేసిపెడుతుండేది. శ్రమపడవద్దని యెంతనివారించినా వూరుకొనేదికాదు. పద్మ ప్రక్కన నిలుచుండి భోజనము పెట్టించేది. బట్టలనన్నిటిని పదిలపరచేది. కాలానుగతికముగ స్వపరవిచక్షణే విస్మరించారు.

పద్మ చౌదరీగారింట ప్రవేశించి యేణ్ణర్ధమయింది. అనిష్కళంకమగు ప్రేమను లోకము భరింపజాలక పోయినదేమో, అనుమానింప మొదలుపెట్టింది. 'చూచావురా! చౌదరీ యెంతమంచివాడో ననుకొన్నాము. కబుర్లెన్నన్నా చెప్పవచ్చు. జితేంద్రియులు కావడమంటే మాటలా? పోనీ దొంగయేడ్పు లేనవకపోతే పెండ్లి చేసికోకూడదూ? పండువంటి, కాపరాన్ని పాడు చేసి, పైగా భర్తను దగ్గర రానీకుండా తరిమివేసి, యెంత పనిచేస్తున్నాడో?" అని యిలాంటి ప్రసంగాలు చెలరేగినవి. ఆనోటా ఆనోటా పడి చౌదరీ నోటీసు దాకావచ్చినవి. చౌదరీ కండ్లు తెరచినాడు. మనశ్శాంతి గోల్పోయినాడు. తన నిష్కళంకమగు ప్రేమయే పద్మ యొక్క పవిత్రజీవితమునకు కళంకము తెచ్చిపెట్టుచున్నదని

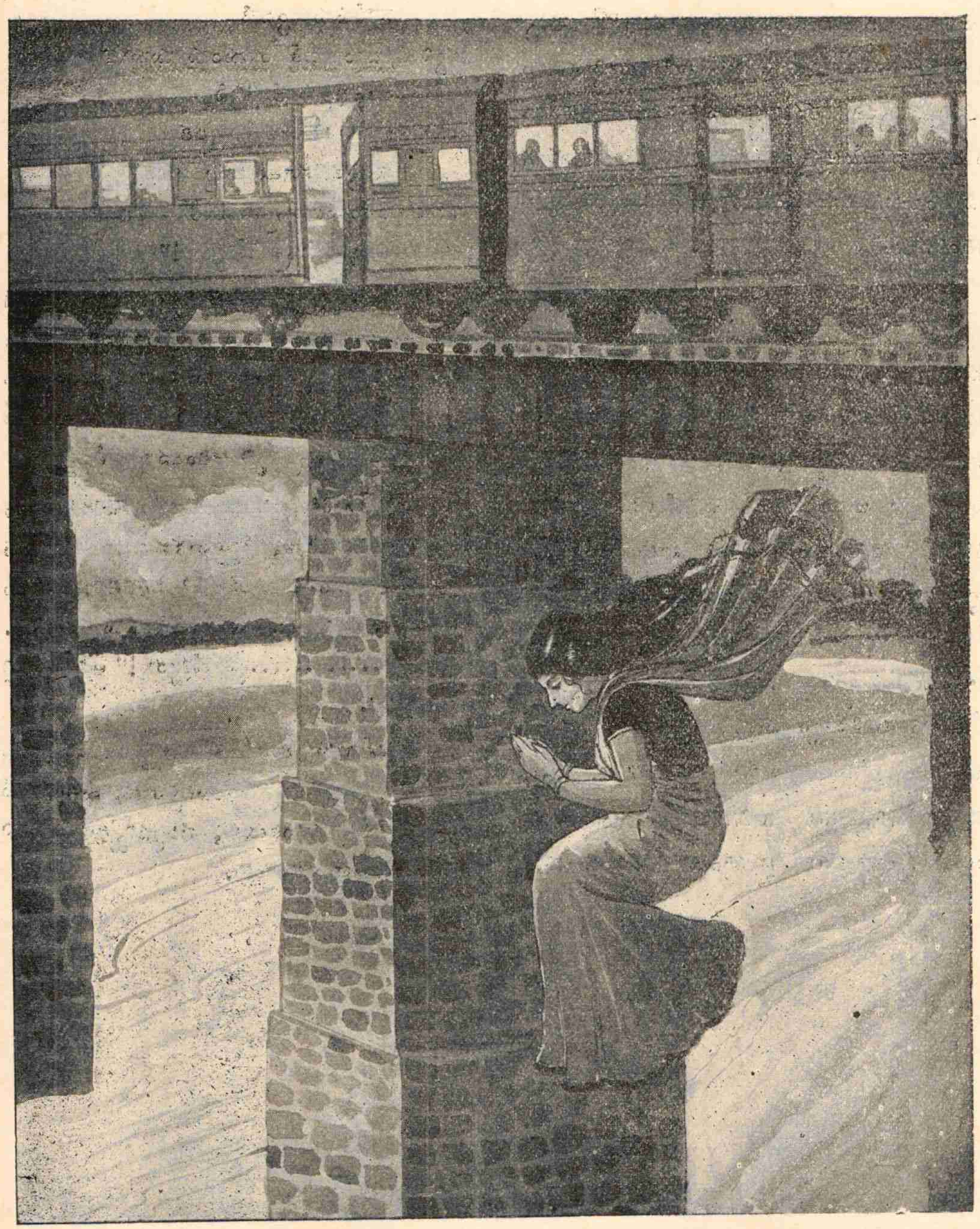

ప్రకృతి ఆలింగనమున లీనమైనది

పశ్చాత్తాపపడినాడు. పాపిరాజుగారికి స్వయముగా యెన్నిమార్లో కబురు పంపాడు. లాభము లేకపోయింది. చివరకు నిజపరిస్థితులన్నీ పద్మతో చెప్పివేసినాడు. పద్మహృదయము నిప్పులలో పొర్లించినటు వేదనపడజొచ్చినది. తనకొరకు సర్వస్వము ధారబోయ నుంకించిన చౌదరీ అన్నయ్య పవిత్రజీవితమునకు భంగమాపాదించుటకు తనయునికు కారణమగుటకే యెక్కువ చింతించినది.

చౌదరీగారు పద్మను తగినతోడిచ్చి పూరికి పంపివేయుచున్నట్లు పాపిరాజుగారికి తంతివార్త పంపినాడు. పద్మజీవముల 'చౌదరీ అన్నయ్య' విశాలమగు బంగళాయందు స్వేచ్ఛావిహారముల సలుపవదలినట్లు తనుమాత్రమై బయలుదేరినది. చౌదరీగారు స్టేషన్‌కు తీసికొనివెళ్లి రైలెక్కించి తిరిగివచ్చినారు. పద్మయేదో దీర్ఘాలోచనలో మునిగినది. తోడివారితో మాటముచ్చట మానినది. కాగితము కలముమాత్రము తీసికొని యేదో వ్రాయను మొదలుపెట్టింది. రాత్రి పదకొండు దాటింది, తోడివారు కునికిపాట్లు పడిపడి నిద్రించారు. నెల్లూరి స్టేషన్‌నుండి రైలు మెల్లగా కదలసాగింది. నిండు వెన్నెలలో శ్రీరంగని గాలిగోపురపు బంగారుకలశములు నిశ్చలకాంతుల ప్రసరించుచుండ చూచినది. ధ్యాననిమగ్నయై తను చిన్నప్పుడు నేర్చిన

ఘను లాత్మీయతమోనివృత్తికొఱకై
గౌరీశుమర్యాదనే
వ్వని పాదాంబుజతోయమందు మునుగన్
వాంఛింతు రేనట్టినీ
యనుకంపన్ విలసింపనేని వ్రత
చర్యన్ నూఱు జన్మంబులన్
నినుఁ జింతించుచుఁ బ్రాణముల్ విడిచెదన్
నిక్కంబు ప్రాణేశ్వరా !"

అని పఠించినది. తృప్తిచాలక తిరిగి తిరిగి ఆపద్యమునే పఠింప మొదలిడినది. చల్లగ తలుపుతెరచినది. భగవంతుని చల్లని కరస్పర్శయో అన్నట్లు నిండుగ ప్రవహించుచున్న పెన్నానది ప్రవాహపుగాలి తన చిబుకముల నొత్త మొదలిడినది. ప్రకృతి ఆలింగనమున లీనమైనది.

చౌదరీగారికి వ్రాసియుంచిన లేఖ చేరినది. అందలి ముఖ్యాంశము "నే, నైహికసుఖముల కాసింపనైతిని 'నీయనుకంపన్ విలసింప' దలచితిని. లోకము దీనికిని సహింపదాయెను. ఇక నాజీవితము వ్యర్థము. మ. ఘనులా..............ప్రాణేశ్వరా !" అని పూర్తి జేసియుండెను.

చౌదరీగారు తన యావదాస్తియు పద్మపేరుమీద 'సేవాసదను' కర్పించి యిచ్చినారు. మతిభ్రమచే దేశదిమ్మరియైరని కొందఱును, పద్మసన్నిధికే చేరగని మరికొందరును అనుకొందురు.